

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

De obligatione restitutionis orta ex culpa in propriè dicto contractu, §. 1.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

eligendum, non p obligantur sub mortali, nisi dignis conferre, vel suffragari. Excipe semper juramentum, vel quid simile, ut excepisti num. 5. Ratio hujus quarti dicti est eadem. quæ modo dicta est nu. 6 non enim video, cur his electoribus, & collatoribus officij secularis majus onus imponi debeat, cum per dignos, more humano, satis Reip. consulatur, licet quam optabilius esset, per dignissimos.

p Vasq. l. c. c. 2. c. 3. du. 13. Caetan. Mol. f. aliq. Delugo t. 2. de iust. d. 34. scet. 2. n. 13. Dicast. l. c. a nu. 111. vocans n. 113. hanc probabilem, licet contrariam probabiliorem.

16. Dixi (Electores, qui dant suffragia.) Nam qui ea colligunt, secundum ea debent pronuntiare: quare peccaret mortaliter, si digniorem, hoc est, habentem sine fraude plura suffragia præmitteret: siquidem statim, atque aliquis pluribus gaudet votis, acquirit jus quoddam electionis, quo privari irrationabiliter non debet.

Hinc, quando pro pluribus, qui numerosiora suffragia æque habuerunt, adhibetur fors (quam adhiberi in munijs secularibus non vetatur, vetatur in Ecclesiasticis) peccat, cum onere restitutionis, juxta spem boni eventus, is, qui fraudes molitur, vel imponendo alia nomina, vel aliqua subtrahendo, vel chartas signando &c.; tunc enim lædit iustitiam commutativam, contra concurrentes: perinde facit in ludo is, qui in ipso injustas fraudes usurpat.

CAPVT QVINTVM.

De quarta radice restitutionis, quæ radicaliter est ex contractu.

SI neas cum aliquo contractum, deponis v. g. apud Petrum aureos centum. hos quamvis iuste acceptos, suo tamen tempore restituere tibi Petrus obligabitur; quæ obligatio immediate est ex contractu; de qua re in capite sequenti & deinceps. Quod si culpa ipius pereat depositum, debet totidem reddere, & damna inde secuta; quæ obligatio immediate est à culpa, sed mediatè & radicaliter fundatur (ut ex se pater) in præcedenti contractu, de qua re in præsentis capite differimus. Hujusmodi autem contractus solent esse depositi, mutui, commodati, precarii, locati, pignoratii qui sunt proprie contractus. Eiusdem item generis sunt ij, qui vocantur quasi contractus. qualia sunt officia, tutelæ, procuratoris munera, professiones, artes &c. eo enim ipso, quod quis officio fungitur, vel tutela, vel arte &c. videtur tacite inire pactum, cum altero, de inculpata administratione officij &c.

§. I.

De obligatione restitutionis orta ex culpa

In proprie dicto contractu.

PRæmitto, in legibus a haberi has tres dispositiones. Prima est hujusmodi: quando contractus est in

est in utilitatem tantum accipientis, ut est commodatum, obligatur accipiens restituere, si ex suo dolo, vel lata culpa, vel levi, vel etiam levissima res accepta pereat, non vero si merè fortuito, sine ulla prorsus culpa pereat. Horum terminorum cognitionem explicuimus satis superque supra *b*. Excipitur precarium, quod est, quando aliquid tibi conceditur, cum onere, ut ad nutum concedentis restituatur; ad hoc enim restituendum, solum si ex dolo, vel culpa lata tua pereat, obligaris, non autem si pereat ex levi, vel levissima.

a Has leges vide apud *Less.* l. 2. c. 7. à d. 7. *Vasqu.* de rest. c. 2. §. 2. à *dub.* 5. & 6. *Azor* 3. p. l. 4. c. 6. & l. 6. c. 4. *Rebell.* p. 2. l. 1. de contr. q. 10. *Delugo* t. 1. de just. d. 8. *sect.* 8. *Mol.* t. 2. d. 295. & passim *Fagund.* l. 1. c. 10. de contract. *b* *Sup.* c. 2. §. 4. *num.* 1. & 2.

3. Secunda dispositio. Quando contractus est in utilitatem solius dantis, recipiens solum tenetur per dictas leges ex dolo, vel lata culpa; ut si quis apud te suam pecuniam, vel librum, sine tuo commodo deponat, si ea pereant sine dolo, vel lata culpa tua, quamvis adsit tua levis, vel levissima, non obligaris illa restituere.

4. Tertia dispositio. Quando contractus est in utilitatem utriusque, nempe tum dantis, tum recipientis, sicuti cum locatur domus, vel equus tanto pretio; immo & cum commodas in tuam, & amici utilitatem, ut quando commodas equum ad inviscendum communem amicum, recipiens tenetur ex dolo, vel ex lata, vel levi culpa, non vero levissima.

5. His ita per leges dispositis, illud

in quaestionem vertitur, an hæc dispositiones sint servandæ, ante sententiam Iudicis, an vero donec illa accedat, non obligemur in conscientia restituere prædicta? quando verè, & coram Deo nõ adfuit culpa gravis mortalis, quam Theologicam supra in simili quaestione appellavimus.

Servandas esse ante sententiam, aliqui contendunt; Negant alij *d* probabilius, cum quibus sentio, atque assero, nisi ex culpa tua gravi seu mortali coram Deo, pereat res, quam per contractum debes, te non obligari ad restitutionem ante sententiam, etiam si peccaveris per venialem negligentiam, vel inadvertentiam. Ratio potissima est, quam superius diximus *e*, quia non est damnandus ad restitutionem rei gravis, qui graviter non delinquit; iniquum enim est, poenæ gravitatem non proportionari secundum gravitatem culpæ; quare prædictæ leges, vel sunt poenales, quæ non obligant ante sententiam, vel si mavis non esse poenales, dic, non esse, usum ante sententiam, receptas. Nemo enim est, qui pignori, vel rei conductæ, vel commodatæ &c. putet se maiorem custodiam debere ex Iustitia, quàm Dominus ipse exhibere solet; solet autem cum ordinaria & humana diligentia, non cum exquisitissima, esto, vir ingenuus melius custodiat res alienas, quàm suas, restituatque, etiam si apud ipsum pereat per levissimam culpam; id enim gratitudinis est, non obligationis, ut patet, quia vir idem honestus, etiam si pereat res sibi commodata per casum omnino fortuitum, solet illam restituere. Illud

ff alibi notavimus, & rursus hæc no-

tatum pervelim, non eandem diligentiam esse sufficientem ad vitandum peccatum mortale in rebus majoris momenti, quæ sufficit in rebus minoribus; & naturalis ipsa ratio dicat, etiam in conscientia, in contractu commodati, quod est in solum tui commodum, majorem aliquam requiri diligentiam, quam in locato, quod est in commodum utriusque, vel depositum, quod sit in commodum solius deponentis: locum recole, ubi etiam decernitur, quid si dubium sit, utrum negligentia fuerit gravis, an levis &c.

c. Onnates t. 1. de contr. tr. 5. d. 15. sec. 3. n. 58. *Leff. l. c. Vasq. l. c. præfert. n. 41. & 48. alijque, quos citat, sequiturque* *Fag. l. c. nu. 10. dicens, contrariam esse probabilem.* d. Henr. c. 15. de irreg. alios citans. Sà v. commodatum. Delugo alijque apud *Fag. l. c. n. 11. e. Sup. c. 2. §. 5. f. ut probabile putat* *Lessius lib. 2. c. 7. du. 8. ff. sup. l. 1. c. 3. §. 7. v. depositum, & max §. 2. num. 2.*

6. Obijcies cum Onnate g: positis supradictis legibus, homines talibus legibus subiecti, saltem virtualiter intelliguntur celebrare suos contractus juxta illas leges, ergo ex pacto tacito obligantur, juxta illas adhibere exactissimam custodiam: nam ideo hæc obligatio restitutionis appellatur ex contractu, non ex delicto: est enim ex dicto tacito pacto.

g. Onnate l. c. num. 59.

Respondeo, negando antecedens, quod certe gratis assumitur: solum enim se obligant homines ad diligentiam humanam & moralem, qualem scilicet in rebus suis ponerent, quod est, nolle advertenter ponere dolum vel cul-

pam latam: dicitur autem hæc radix ex contractu, non ex delicto, quia non est ex mero delicto, sed radicaliter, ut modo num. 1. explicui, à contractu dependens.

7. Instas ex Vasquez h: Aequitas postulat, ut quandoquidem tu re commodata frueris, hanc æqualitatem saltem intendas, ut velis subire onus restituendi, quando culpa tua levissima rem perire contingat; secus, quæ æqualitas esset, te frui commodato, & ejusmodi onus nolle subire? hanc vim mihi videtur habere argumentum, quod inducit Vasquez d. n. 42. Respondeo, recolendo prius, in commodato ex usu humano aliquid gratis dari; commodat enim quis rem suam amico, nullo pretio: secus, non esset contractus commodati, sed venditionis; hoc posito, ruit argumentum Vasquez: neque enim debet esse tanta æqualitas in commodato, quantam ipse requirit: aliquid enim plus habet amicus ex accepto commodato, quam habeat is, qui commodatum dat: sufficit ergo, si recipiens subeat onus custodiendi rem amici, sicuti rem propriam.

h. Vasq. l. c. n. 41.

8. Quid agendum, quando Iudex ex falsa præsumptione gravis negligentia te condemnat, cum tamen gravem non apposueris, colligi potest ex dictis supra in simili, cum de damno dato, lib. 6. c. 4. §. 2.

9. Denique si res commodata, locata, deposita &c. fortuito sine ulla culpa pereat, certum est, non adesse in conscientia obligationem restitutionis, neque totius, neque partis: quidquid alii qui dicant: ratio est, quia ubi non est culpa,

culpa, esse nequit pœna; & ubi non ad-
est partialis in culpa gravis, nec partia-
lis pœna gravis.

i. *Vasq. l. c. dub. 7. Mol. l. c. Alijque passim*
l. f. l. 2. c. 7. d. 8. Fag. l. c. n. 17. 1 Diana
p. 3. tr. 6. Miscel. ref. 10. cit. Val. & Palu-
dani. m. Mol. l. c. Delugo l. c. sec. 9. n. 123.

10. Excipe tres casus: primò, si in
pactum deductum sit, debere rem resti-
tui, etiam si res fortuito pereat: quod
pactum potest fieri licitè in gratis com-
modato, & similibus, non vero, quan-
do quid locatur, v. g. iusto pretio: quia
tunc ejusmodi onus esset supra pretium
justum, atque adeo illicitum.

11. Secundò excipe, si sis in mora
culpabili restituendi: tunc enim obli-
gaberis ex delicto injustæ detentionis,
& recurrerent ea, quæ supra de injusta
retentione in secunda radice restitutio-
nis dicta sunt.

12. Tertiò, excipe si commodatarius
v. g. ad alium usum præter volunta-
tem domini re culpabiliter utatur, ut si
equum commodatum ad unum iter, du-
cat ad aliud: vas argenteum commo-
datum pro sua domo, foras à domo ef-
ferat, unde equus & vas deperdantur;
nam ipse dat causam casui fortuito: de-
bet tamen, ut innui, tunc in mora, tunc
in dicto usu, adesse culpa gravis: si enim
bona fide putet, ea non displicere domi-
no, non est obligandus, nec ad restitu-
tionem rei, nec damnorum, quæ inde se-
cuta fortè sunt, ut si dominus ad usuram
sit compulsus aliquid accipere &c.

13. Si rem commodatam, & univer-
saliter quodcunque aliud debitum, per
nuntium domino quis remittat, & hic
nuntius rem illam furetur, an absolva-
tur debitor ab iterata restitutione, vide

apud doctores n., & nos dicemus Tract.
4. c. 1. §. 5. n. 3.

n. *Delugo t. 1. de just. d. 8. sec. 9. n. 127.*

§. II.

*De obligatione restitutionis orta ex culpa
in quasi contractu.*

Quamvis major obligatio dili-
gentiæ apponenda exigi soleat
in rebus habitis per verum
contractum, v. g. per commodatum,
depositum &c. (quia tunc adest pactum
magis explicitum de custodienda re,
quam quis recipit) quàm requiratur
in officijs, tutelis, artibus &c. quæ sunt
ut modo diximus, quasi contractus, in
quibus solum adest implicitum pactum
de bene administrando officium, tamen
cum in conscientia utrobique sit, seu in-
telligatur non dissimile pactum, regu-
la erit universalis: ante sententiam iu-
dicis neminem obligari in conscientia
ad restitutionem, ex officio, tutela, pro-
fessione &c. si ve hæc aliquis exerceat in
gratiam dumtaxat aliorum, ut est
medicus, cui merces non datur, si ve
etiam sui, ut si eidem merces detur,
si ve ad officium à superiore exponatur,
si ve ipse officium emerit: neminem,
inquam, obligari in conscientia, nisi
ex culpa Theologica mortaliter
gravi; ratio fundamentalis est similis,
ac supradicta, quia nunquam homi-
nes (si ve gratis, si ve ex pretio servi-
ant) in dictorum munerum susceptio-
ne, vel traditione (præscindendo à no-
va promissione) intendunt se, vel alios
obligare, nisi ad adhibendam in suo
munere diligentiam moralem & huma-

Aaa 2

nam,